

VERSLAG VERZAMELREIS ZUID-FRANKRIJK 1991
Cabasson, La Favière en Iles d'Hyères

door

Erik Veldhuis

In eerste instantie hadden we gekozen om onze zomervakantie door te brengen in Bretagne, maar gezien de slechte weersomstandigheden besloten we naar Zuid-Frankrijk te gaan. Omdat ik naast het verzamelen van schelpen me ook bezighoud met de onderwatersport, lieten we ons n.a.v. artikelen in het blad "Duiken" leiden naar de Iles d'Hyères.

Het vinden van een camping leek niet zo eenvoudig. Na enig zoeken kwamen we terecht op camping "La Favière", enkele kilometers verwijderd van Le Lavandou. Dat we hier een plaats vonden, bleek achteraf een geluk, want tijdens het hoogseizoen is reserveren noodzakelijk. We verbleven hier van 1 - 16 juli 1991.

Naast de informatie over het verzamelen van schelpen, wil ik in dit artikel ook iets vermelden over het duiken aldaar.

In de haven van La Favière (Port de Bormes) is de "Club de Plongée de la Favière" gevestigd, op slechts enkele minuten afstand van de camping. Deze club staat onder leiding van Roland Blanc en bij hem zijn de duiken tot in details geregeld: altijd punctueel, goed voorbereid, voldoende instructeurs (waaronder een Nederlander, Theo Koers), prima materiaal, veilige deco-tabellen (Comex). Vooraf aan iedere duik krijgen we instructies over de duikplanning. Duidelijk wordt afgesproken hoe lang we op de bodem blijven en welke deco-stops aangehouden moeten worden. Zelfs twee-sterren-duikers mogen niet alleen duiken, maar duiken altijd onder begeleiding. De goede organisatie is van groot belang, want de duiken die gemaakt worden, moeten niet onderschat worden. Alle duiken gaan dieper dan 30 meter en voor een groot deel zelfs onder de 40 meter en dicht bij de 50 meter. Dat we op deze diepten duiken, heeft vooral te maken met de vele schitterende wrakken, die zich in dit gebied bevinden. Wij doken o.a. op de "Donator", "Le

Togo", "Le Sagona" en "La Barge aux Congres". Vooral dit laatste wrak is zeer bekend en we maakten een onvergetelijke duik tussen de vele congeralen.

Naast deze schitterende wrakken doken we veelvuldig bij de eilanden, vooral bij het natuurreservaat (boven en onder water) Port Gros. De onderwaterwereld bij d'Iles d'Hyères kenmerkt zich door grote variatie.

De plaatsen waar wij gedoken hebben, zijn aangegeven op kaart 1. De hier vermelde nummers hebben betrekking op het nummer van de duik tijdens deze vakantie.

Wat betreft het tweede doel van mijn vakantie, nl. schelpen-verzamelen, vielen de mogelijkheden tegen. De meeste duiken werden gemaakt binnen de zône van het reservaat Port Gros. Opvallend was dat, hoewel het verzamelen bij Port Gros verboden is, ik er nauwelijks levende mollusken heb waargenomen. Dit gold voor alle duikplaatsen. Bij La Gabinière heb ik op de zandbodem (35 meter diep) verreweg de meeste schelpen waargenomen, niet verzameld, waaronder *Pteria hirunda* (L., 1758).

Alleen bij Ile du Levant heb ik enkele schelpen verzameld, waarbij ik alleen soorten meenam, die ik tijdens deze vakantie nog niet eerder of nog niet compleet gevonden had. Bij de meest oostelijke punt (Phare du Titan) vond ik een doublet van *Laevicardium crassum* (Gmelin, 1791), een prachtig doublet van *Callista chione* (L., 1758), waarbij de opperhuid geheel intact is en het lijkt, alsof de schelp gelakt is, en losse kleppen van *Pecten jacobaeus* (L., 1758) en *Lima lima* (L., 1758) vond ik bij Pointe du Castelas.

Het meeste materiaal heb ik tijdens deze verzamelreis snorkelend verzameld. Er waren in de omgeving van La Favière weinig plaatsen, waar men aan de kust kon komen, omdat er veel privé-terreinen zijn.

Ik bezocht het strand bij Cabasson, dat ligt tussen Pointe de la Vignasse (rechts) en Pointe de Diable (links) (zie kaart 2). Aan het eind van de rechterkant van het strand heb ik gesnorkeld langs de rotsen. Op het strand zelf was niets te vinden. Ik vond 20 buikpotigen, hieronder bevonden zich voor mij drie nieuwe soorten, nl. *Gibbula drepanensis* (Brugnone, 1873), *Gibbula turbinoides* (Deshayes, 1836) en *Vexillum savignyi* (Payraudeau, 1826), 10 tweekleppigen en 1 keverslak. Voor een opsomming van de soorten verwijs ik naar de vondstenlijst.

Voor de rest beperkte het verzamelen zich tot het gebied bij La Favière. Het strand bij La Favière loopt vanaf de rotsen van de Pointe de la Ris aan de rechterkant tot aan de Port de Bormes aan de linkerkant. Bij een snorkeltocht in diverse richtingen bleek, dat alleen het rotsgedeelte aan de rechterkant interessant is voor het verzamelen. Op de zandbodem en het zandstrand links daarvan is niets te vinden. Ik ging voor het verzamelen te water bij het kiezelstrand. De rotsen gaan onder water slechts een klein deel verder. De diepte neemt geleidelijk toe en aan het eind van de rotsen is de zandbodem makkelijk te bereiken, max. 8 meter diep (zie kaart 2). Ik heb geprobeerd de rotsen systematisch te onderzoeken. Daarvoor moesten regelmatig hoekduiken gemaakt worden, om vooral goed tussen en onder de rotsen te kunnen kijken. Op de rotsen vond ik o.a. een gave, nog levende, *Thais haemastoma* (L., 1758). In een grotje vond ik tussen de begroeiing twee doubletten en een losse

klep van *Lissopecten hyalinus* (Poli, 1795). Opvallend was, dat ik deze soort niet vaker tegen zou komen. De verdere soorten horen tot de gebruikelijke mediterrane soorten, waarbij ik van de tweekleppigen vooral losse kleppen vond (zie vondstenlijst). Om keverslakken te verzamelen, draaide ik diverse stenen om. Ik vond hierbij alleen *Chiton olivaceus* Spengler, 1797. Onder de stenen zag ik ook enkele levende soorten: *Chama gryphoides* L., 1758, *Haliotis tuberculata* L., 1758 en *Anomia ephippium* L., 1758. Deze heb ik niet meegenomen, omdat ik ze al dood verzameld had.

Voor al de zandvlakten tussen de rotsen leverde vondsten op. Het beste stukje was een zandvlakte met in het midden een oude ton. De bodem lag bedekt met kapot zeegras. Door dit te verwijderen, kwamen zeer veel schelpen te voorschijn. Hier vond ik enkele levende tweekleppigen: *Arca lactea* L., 1758, *Cardita calyculata* (L., 1758), *Venus gallina striatula* (Da Costa, 1778). Ook vond ik een levende buikpotige: *Naticarius dillwyni* (Payraudeau, 1826). Veel buikpotigen werden bewoond door heremietkreeftjes, o.a. *Mesalia mesal* (Deshayes, 1843). Grotere exemplaren van *Nassarius mutabilis* (L., 1758) vond ik alleen maar met heremietkreeftjes.

Verreweg de meeste soorten vond ik in gruis. Tweemaal nam ik een liter gruis mee, de eerste keer (3 juli) in het rechtergedeelte van het verzamelgebied op een diepte van 4-5 meter, de tweede keer (10 juli) in het linkergedeelte op 5-6 meter.

Het volgende staatje geeft een goed overzicht van het verschil in samenstelling van het gruis. Voor de individuele soorten en aantallen verwijs ik naar de vondstenlijst.

		3 juli	10 juli	tezamen
Bruikbaar materiaal uit 1 liter		100 ml	170 ml	270 ml
Aantal soorten	keverslakken	1	2	2
	buikpotigen	61	51	69
	stoottanden	0	1	1
	tweekleppigen	18	22	28
	totaal	80	76	100
Aantal vondsten	keverslakken	1	3	4
	buikpotigen	856	455	1311
	stoottanden	0	4	4
	tweekleppigen	138	325	463
	totaal	995	787	1782

Het gruis van 10 juli leverde een grotere hoeveelheid materiaal op, doordat er aanzienlijk meer tweekleppigen in zaten, waarbij *Spisula subtruncata* (Da Costa, 1778) en *Venus gallina striatula* (Da Costa, 1778) de overhand hadden. Daarnaast zijn de vondsten van 3 juli over het algemeen kleiner. Voorbeelden: de exemplaren van *Venus gallina striatula* (Da Costa, 1778) zijn allen kleiner dan 10 mm en bij *Rissoa membranacea* (J. Adams, 1797) is 35% van de exemplaren van 3 juli kleiner dan 5 mm in tegenstelling tot

slechts 2% op 10 juli. Opmerkelijke vondsten in het gruis vind ik o.a. een complete keverslak, *Lepidochitona corrugata* (Reeve, 1848) en twee inwendige schelpjes van de vleugelslak, *Cavolinia inflexa* (Lesueur, 1813).

Dat de gruisvondsten vele nieuwe soorten voor mijn collectie hebben opgeleverd, is niet zo verwonderlijk. Het was ons eerste bezoek aan Zuid-Frankrijk; ik zoek de laatste jaren gerichter naar gruis en ik beschik over betere determinatieboeken. Dit neemt niet weg, dat het determineren van het materiaal veel tijd in beslag heeft genomen en dat ik bij een aantal soorten nog twijfels heb. Van een tweetal soorten weet ik zeker, dat ze tot een bepaald geslacht horen, maar kan ik de soort nog niet vaststellen. Deze twee soorten heb ik in de vondstenlijst vermeld met de toevoeging spec.

In de hieronder vermelde lijst zijn alle vondsten vermeld. Ik vond 2 soorten keverslakken, 82 buikpotigen, 1 stoottand en 43 tweekleppigen. In totaal dus 128 verschillende soorten. Hierbij zaten 39, voor mijn collectie, nieuwe soorten.

VONDSTENLIJST ZUID-FRANKRIJK 1 - 16 JULI 1991

C = Casson, F = La Favière, L = Ile du Levant

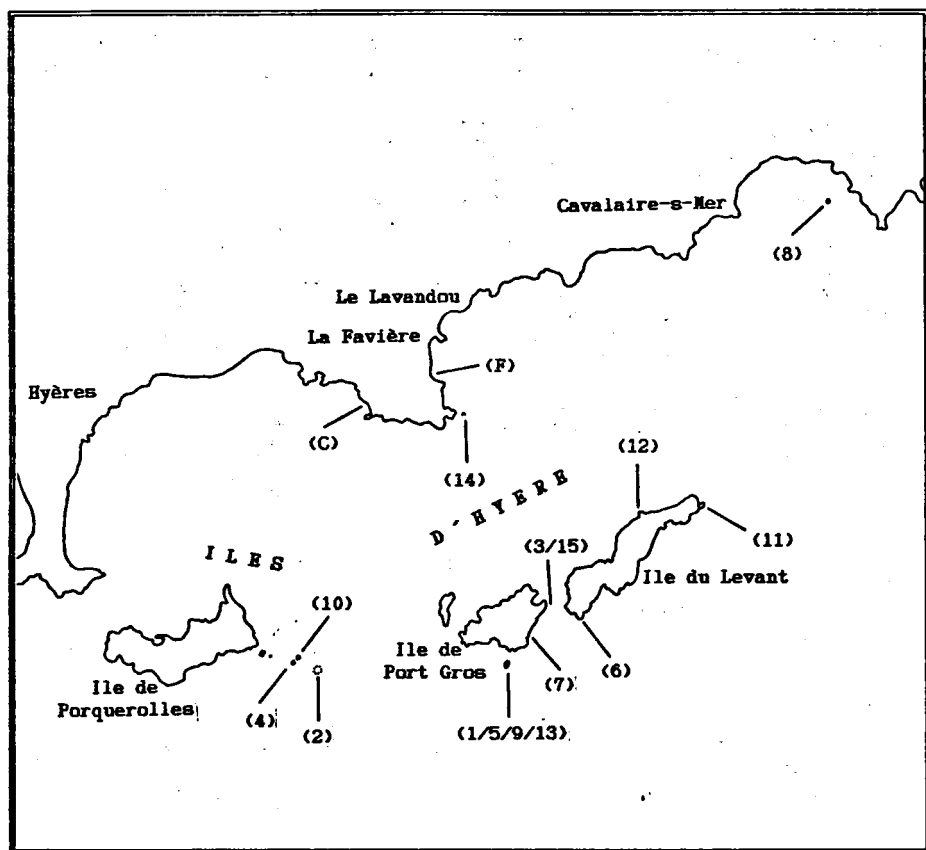
		in gruis	
		3 juli	10 juli
<i>Lepidochitona corrugata</i> (Reeve, 1848)	F		1x
<i>Chiton olivaceus</i> Spengler, 1797	C F	1x	2x
<i>Haliotis tuberculata</i> L., 1758	F		
<i>Diodora graeca</i> (L., 1758)	F	2x	
<i>Diodora gibberula</i> (Lamarck, 1822)	F	1x	
<i>Diodora italica</i> (Defrance, 1820)	F		
<i>Patella aspera</i> Röding, 1798	F	1x	
<i>Patella depressa</i> Pennant, 1777	C F		
<i>Gibbula turbinoides</i> (Deshayes, 1835)	C F	3x	6x
<i>Gibbula philberti</i> (Recluz, 1843)	F		
<i>Gibbula varia</i> (L., 1758)	C F	28x	14x
<i>Gibbula drepanensis</i> (Brugnone, 1873)	C		
<i>Gibbula ardens</i> (Von Salis, 1793)	F		
<i>Gibbula umbilicaris</i> (L., 1758)	F	7x	5x
<i>Monodonta turbinata</i> (Born, 1780)	C		
<i>Jujubinus exasperatus</i> Pennant, 1777	F	8x	4x
<i>Jujubinus striatus</i> (L., 1758)	C F	51x	18x
<i>Jujubinus ruscurianus</i> (Weinkauff, 1868)	F	11x	2x
<i>Jujubinus gravinae</i> (Monterosato, 1878)	F	1x	
<i>Calliostoma laugierii</i> (Payraudeau, 1826)	F	2x	
<i>Clanculus corallinus</i> (Gmelin, 1790)	F		1x
<i>Clanculus cruciatus</i> (L., 1758)	C F	22x	11x
<i>Clanculus jussieui</i> (Payraudeau, 1826)	C F	14x	4x
<i>Astraea rugosa</i> (L., 1767) (operculum)	F	1x	1x
<i>Homalopoma sanguineum</i> (L., 1758)	F		
<i>Tricolia pullus</i> (L., 1758)	C F	56x	24x
<i>Tricolia speciosa</i> (Mühlfeld, 1824)	C F	9x	2x
<i>Littorina neritoides</i> (L., 1758)	F	12x	5x
<i>Truncatella subcylindrica</i> (L., 1767)	F		1x
<i>Barleeia unifasciata</i> (Montagu, 1803)	F	4x	21x
<i>Rissoa guerini</i> Recluz, 1843	F		1x

<i>Rissoa radiata</i> Philippi, 1836	F	1x	
<i>Rissoa similis</i> (Scacchi, 1834)	F	3x	2x
<i>Rissoa variabilis</i> Mühlfeld, 1824	F	1x	
<i>Rissoa violacea</i> Desmarest, 1814	F	4x	5x
<i>Rissoa membranacea</i> (J. Adams, 1797)	C F	67x	38x
<i>Rissoa auriscalpium</i> (L., 1758)	F	9x	13x
<i>Rissoa decorata</i> Philippi, 1846	F	2x	
<i>Alvania montagui</i> (Payraudeau, 1826)	F	10x	8x
<i>Alvania lineata</i> Risso, 1826	F	26x	19x
<i>Alvania cancellata</i> (Da Costa, 1778)	F	2x	
<i>Alvania lactea</i> (Michaud, 1832)	F	3x	2x
<i>Alvania cimex</i> (L., 1758)	C F	55x	14x
<i>Rissoina bruguieri</i> (Payraudeau, 1826)	C F	11x	4x
<i>Mesalia mesal</i> (Deshayes, 1843)	F	1x	2x
<i>Bittium reticulatum</i> (Da Costa, 1778)	C F	280x	157x
<i>Bittium scabrum</i> (Olivi, 1792)	F	12x	5x
<i>Cerithium vulgatum</i> (Bruguère, 1792)	C F	23x	7x
<i>Triphora adversa</i> (Montagu, 1803)	F	3x	2x
<i>Triphora pallescens</i> Jeffreys, 1867	F	5x	2x
<i>Epitonium commune</i> (Lamarck, 1822)	F	1x	
<i>Trivia pulex</i> (Gray, 1828)	F	1x	1x
<i>Naticarius cruentatus</i> (Gmelin, 1791)	F		
<i>Naticarius dillwyni</i> (Payraudeau, 1826)	F		
<i>Lunatia guillemini</i> (Payraudeau, 1826)	F	2x	
<i>Polines josephina</i> (Link, 1807)	F	2x	5x
<i>Phyllonotus trunculus</i> (L., 1758)	C		
<i>Muricopsis blainvillei</i> (Payraudeau, 1828)	F	8x	2x
<i>Ocenebrina edwardsi</i> (Payraudeau, 1826)	F	4x	2x
<i>Thais haemastoma</i> (L., 1758)	F		
<i>Chauvetia minima</i> (Montagu, 1803)	F		1x
<i>Columbella rustica</i> (L., 1758)	C F	5x	5x
<i>Nassarius corniculus</i> (Olivi, 1792)	F	6x	
<i>Nassarius mutabilis</i> (L., 1758)	C F	3x	3x
<i>Nassarius cuvieri</i> (Payraudeau, 1826)	F	7x	
<i>Nassarius incrassatus</i> (Ström, 1768)	C F	7x	1x
<i>Cyclope donovania</i> Risso, 1826	F	9x	7x
<i>Fusinus pulchellus</i> (Philippi, 1844)	F	2x	
<i>Mitrella scripta</i> (L., 1758)	F	3x	
<i>Vexillum ebenus</i> (Lamarck, 1811)	F	1x	
<i>Vexillum tricolor</i> (Gmelin, 1790)	F		1x
<i>Vexillum savignyi</i> (Payraudeau, 1826)	C F	9x	5x
<i>Gibberula oryza</i> (Lamarck, 1822)	F	11x	12x
<i>Conus mediterraneus</i> Hwass in Brug., 1792	F	5x	1x
<i>Mitrolumna olivoides</i> (Cantraine, 1835)	F	1x	
<i>Mangelia vauquelini</i> (Payraudeau, 1826)	F	2x	
<i>Mangelia nebula</i> (Montagu, 1803)	F	6x	2x
<i>Raphitoma linearis</i> (Montagu, 1803)	F	1x	
<i>Raphitoma purpurea</i> (Montagu, 1803)	F		
<i>Bela laevigata</i> (Philippi, 1836)	F	4x	3x
<i>Acteon tornatilis</i> (L., 1758)	F		
<i>Turbonilla striatula</i> (L., 1758)	F		1x
<i>Evalea obliqua</i> (Alder, 1844)	F		1x
<i>Cavolinia inflexa</i> (Lesueur, 1813)	F	2x	
<i>Dentalium spec.</i>	F		4x

<i>Arca noae</i> L., 1758	C	F	1x	1x
<i>Arca barbata</i> L., 1758		F	2x	
<i>Arca lactea</i> L., 1758	C	F	28x	32x
<i>Glycymeris violascens</i> (Lamarck, 1819)		F		2x
<i>Mytilus galloprovincialis</i> Lamarck, 1819		F		
<i>Modiolus barbatus</i> (L., 1758)		F		
<i>Modiolus modiolus</i> (L., 1758)		F	1x	
<i>Chlamys varia</i> (L., 1758)		F		
<i>Lissopecten hyalinus</i> (Poli, 1795)		F		
<i>Pecten jacobaeus</i> (L., 1758)			L	
<i>Lima lima</i> (L., 1758)			L	
<i>Lima loscombi</i> J. Sowerby, 1823		F		
<i>Anomia ephippium</i> L., 1758		F		1x
<i>Ostrea edulis</i> L., 1758		F		2x
<i>Ctena decussata</i> (O.G. Costa, 1829)	C	F		1x
<i>Loripes lacteus</i> (L., 1758)	C	F	3x	1x
<i>Lucinella divaricata</i> (L., 1758)		F	1x	
<i>Cardita calyculata</i> (L., 1758)		F	20x	9x
<i>Cardita trapezia</i> (L., 1767)	C	F	4x	
<i>Chama gryphoides</i> L., 1758	C	F	10x	9x
<i>Acanthocardia tuberculata</i> (L., 1758)		F	3x	20x
<i>Parvicardium scabrum</i> (Philippi, 1836)		F	5x	3x
<i>Parvicardium scriptum</i> (B.D.D., 1892)		F	9x	2x
<i>Parvicardium vroomi</i> (A.M.G., 1964)		F		1x
<i>Parvicardium papillosum</i> (Poli, 1795)		F		
<i>Laevicardium crassum</i> (Gmelin, 1791)		F	L	
<i>Dosinia lupinus</i> (L., 1758)		F		
<i>Dosinia exoleta</i> (L., 1758)		F	1x	
<i>Callista chione</i> (L., 1758)		F	L	5x
<i>Venus verrucosa</i> L., 1758	C	F		1x
<i>Venus gallina striatula</i> (Da Costa, 1778)		F	9x	90x
<i>Venerupis pullastra</i> (Montagu, 1803)		F		
<i>Venerupis aurea aurea</i> (Gmelin, 1791)	C	F		3x
<i>Venerupis geographica</i> (Gmelin, 1791)	C	F		1x
<i>Irus irus</i> (L., 1758)		F		
<i>Mactra stultorum</i> (Gmelin, 1791)		F		
<i>Spisula subtruncata</i> (Da Costa, 1778)		F	32x	113x
<i>Donax trunculus</i> L., 1758		F		1x
<i>Donax vittatus</i> (Da Costa, 1778)		F	7x	21x
<i>Arcopagia balaustina</i> L., 1758	C			
<i>Corbula gibba</i> (Olivieri, 1792)		F	1x	6x
<i>Teredo spec.</i>		F	1x	
<i>Pandora albida</i> (Röding, 1789)		F		

KAART 1.

ZUID FRANKRIJK
COTE D'AZUR
MIDDELLANDSE ZEE

DUIK- EN SNORKELPLAATSEN:

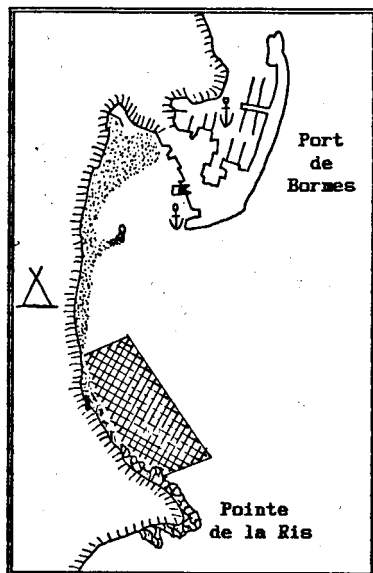
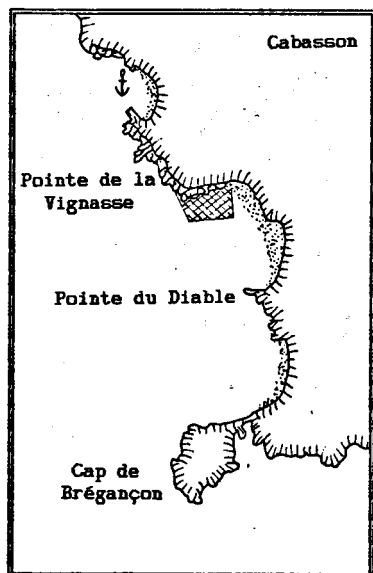
(C)	= Cabasson	(7)	= Pointe du Vaisseau
(F)	= la Favière	(8)	= "Le Togo"
(1/5/9/13)	= Ilot de la Gabinière	(10)	= "Le Sagona"
(2)	= Sèche des Sarranier	(11)	= Phare du Titan
(3/15)	= "La Barge aux Congres"	(12)	= Pointe du Castelas
(4)	= "Le Donator"	(14)	= Ilot du Christau
(6)	= Pointe Maupertuis		

KAART 2.

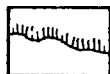
VIND-/SNORKELPLAATSEN

(C) Cabasson

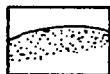
(F) La Favière

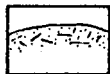
LEGENDA:

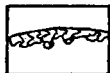
= kust

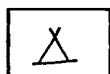
= zandstrand

= kiezelstrand

= rotsen

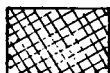
= camping

= haven

= duikclub

= verzamelgebied